

alatt irta Kakas Márton szokott humorjával a szöveget azon „tréfához”, mely Telepi Károly jeles festésünk és a képzőművészeti társulat titkárjának műtervezete és rajzai szerint készült, és a táncz-estélyt látogató és minden osztályt képviselő díszes közönség előtt, vagy helyesebben mondva: kellő, összehozott közepén játszotta el.

E művészi tréfa, melyben azonban elég intő komolyság is lappangott, kevéssel a szünet előtt kezdődött a „karnevál herceg” (Lendvai) megjelenésével, kit négy bájos arcú és csillogó szemű dáma körbez. Megvallom, hogy nem nagy rokonszenvet keltett bennem e karnevál herceg trónralépte és önbémutatása: hazardjátékos, dőzsölő, hetek óta irgalmatlanul dül tárczáinkban és egészségünkben, és midőn fenkolt ihlettséggel jelenünk meg, áldozni a művészet oltárán — fagyasztó cynismussal veti szemünkre: „A farsang csalta be és nem a Helicon.”

A pezsgős palaczkok vagy inkább tartalmuk kedvelését szívesen megbocsátjuk farsang-herceg ő kegyelmességének művész barátjához intézett és a jelenvolt ifjak, papák és mamáktól osztatlan tetszéssel fogadott felköszöntéseért:

„En ide hoztam e szép studiumföket
Te azerezz számukra magyar főkötetet.
Io Hymen! Még a farsang folytán öket
Úgy üdvözölhesük mind, mint boldog nőket!
Amen, úgy legyen! —

Alig foglalja el a cárnevál herceg bibortónját, már beköszönt hozzá „kritikus” uram (Szerdahelyi) ki mindent ócsárol, mindenben talál hibát, mi azonban nem gátolja őt, hogy az ingyen belépti jegyek fanatikus kedvelője ne legyen.

A karnevál herceggel szemközt egy második trónon a „korszellem” (Feleki) foglalt helyet. Fején egy méhkas repkedő méhektől körbezve, mellén a gőzerő, hátán a földmívelés jelvényei, jobb kezében egy hosszú bot, felül porcellán kalappal, minők a távirtdai pozónakon láthatók, bal kezében egy paizs ezen felirattal:

Munkában szorgalom
Szorgolomban erő
Erőben hatalom!

Egy futó pillantást e tisztas alakra vetve elmondjuk róla, mit Hamlet atyja szelleméről mond: „It is an honest ghost, that let me tell you (higiénékel, ez becsületes szellem). Bizonyítja ezt komoly jelszava:

„Haladj előre!

Előre a ki tör, örökön él.

Ki elmarad: megbalt, — s feledve van.”

Bizonyítja kísérte is: bal oldalán, tehát a szívhez és az érzelmehez közel, a „Tudományt”, jobb oldalán pedig „Mercur” uramat, az egyik kezében a békepálczával, a másikban telt pénzzacsakóval, mint a szellemi és anyagi erők jelképeivel viszi fel magát az emelvényre.

Hisz a tisztességes béke ideje és a tisztességes módon megtelt pénzzacsakókat határos lényezdi a művészetek felvirágzásának!

A harmadik, figyelmünket magára vonó szép képlet a magyar „Képzőművész” egyik oldalról a „Nemtől”-től vezetve, a másikon a „Remény”-re támaszkodva.

Bánatos, mélyen elcsüggedt arczkifejezése jól illik a töviskoszorúhoz fején.

A „Korszellem” keblére szorítja a „Művész”-t és buzdító szavakat intéz hozzá:

„...; jer mutasd elénk,

Mi alkotással gazdagított a kort?

S ha élet érdemelsz — örökre élsz!”

S legott munkához fog. Gnomok folyóndárral befutott sziklát vontatnak be, utánuk jönnek a szobrászat jelvényei: Kalapács, Véső, Czirkalom, Trapulin stb és a művész a darab sziklából Pannónia gyönyörű szép szobrát állítja elő. A mű sikerült és az érdemelt jutalom el nem marad. Korszellem levezi fejjéről a töviskoszorút és babérokoszorút tesz homlokára: Karnevál herceg leszál trónjáról és kezét szorít vele: Kritikus ajánlja magasztaló referádját. Pénztár titárja előtte keblét, abban pedig nincsen egyéb, mint „Hír és „Dicsőség”, s váltók, fizetendők az utókor által. Gnomok felemelik a művészetet vállalkra: Korszellem int „haladj!” ünnepélyes körmenet.

Képünk e körmenetet ábrázolja, melyben a

czikkünkben vázlatosan leírt csoportok láthatók: Karnevál herceg a négy dámaival és egyéb kísérettel, mint: Farsangi fánk, Pezsgős palaczk; Művészet és képviselői Mercur, Nemtől; Kritikus és a Korszellem; Gnomok kocsin bordva a szikladarabot, melyből Pannónia elkészül, a Pénztár, Festékek, Cárnyitidák, Szobrok stb. Minerva temploma.

Ad vocem. Minerva! E tisztelt istenszonyság, szépsége és bölcsesége daczára, legrosszabbul járt az egész farsangi tréfánál. A tiszteletére szentelt templom sehogy sem felelt meg a nagy várakozásnak, melyet a róla szállongó csudás hírek keltettek. A rendező bizottmány azonban nem oka e kis kudarcnak. Rettegjen a tisztelt művész, kire e templom építése bízta volt, a hatalmas Jupiter haragjától!

A rendezőségnek elég baja volt, hogy a kezdet nehézségeivel diadalmasan megküzdjön, és valóban nem csekély feladat, oly rövid idő alatt mindazt elő- és összerakni, mit ott láttunk.

De a közönség is szépen jutalmazta meg fáradozásait oly meglepő számu megjelenésével. Ez estély diszt meg az is emel, hogy a közkedves-ségű Odessalchi hercegnő volt a bál háziasszonya.

Szabadjan nekem a farsangi tréfaról irt e futó sorokat azon erős reményel végezzen be, miszerint hazai közönségünk nem fogja engedni, hogy a magyar igazi művész homlokát ezentúl töviskoszorú övezze.

Dallos Gyula.

A képzőművészetek történetéből.

I.

A szobrászat köréből.

A művészet benső eszményi életünk érzékítése, s az érzéki élet eszményítése. A szép e gazdag birodalmában az építészettel, a szobrászattal, s a festészettel összefoglalva képzőművészeteknek szokták hívni, a melyek a művészet többi fajaitól az által különböznek, hogy bennük az alakító képzelet sem nem csupán az érzelmeket hangokban eszményíti, mint a szíviniket legmélyebben átérző zenében, sem nem a nyelvben érzékelt gondolatot, mint a költészetben, a hol a költő alakjait magunknak kell utána képzelniük, — hanem az eszmét a tapintható anyag és látható színek által oly idomokban s képekben testesíti meg, hogy azt magunk előtt szemlélhetjük, vagy éppen tapinthatjuk is. — A képzőművészetek között viszont a szobrászat annyiban egy téren áll az építészettel, hogy mindkettőnek a kő, fa, csont és érczek, szóval a súlyos természeti tárgyak szolgálnak anyagul; mindkettőnek a tömeges anyagot kell legyőzni, s átformítani a gondolat kifejezésére; de lényegesen különböző — tárgyu és feladatuk. Nevezetesen külön az építész a szépet a szervetlen természeti anyag mérarányos törvényszerű idomításában, a természeti formák összhangzatában állítja elő; a szobrászat tárgya a szerves, eleven egyedi élet. A szobrászat mindig az önálló egyedi élet ideálját a test egész alkatának összhangzatában, a testi idom szépségében fejezi ki. Ezért míg egy építészeti műremeknél az a földolgozó, hogy minden egyes részek az egésznek összhangzatába olvadjanak be, úgy vagy p. o. midőn a kolni domból a szépség és nagyszerűség élvezetétől megittasodva lépünk ki, ha valaki hamarjában megkérdezné minő volt e vagy ama kápolna, avagy oszlop csoport? melyik tisztelt különösen? nem tudnánk rá felelni, nem láttuk, csak az egészet láttuk, az egész volt szép; — a szobrászatnál ellenben még a szobor csoportoknál is az egyes alakok domborodnak ki egészen önállóul. Ha a „Laokon” vagy a „Niobe”, avagy a „pharnesei bika” nagyszerű csoportjait nézzük, ott az egyes alakok csak úgy vannak egy csoportba összerakva, az egészek kompozíciója inkább háttérbe szorul, s az első pillanatban az egyes alakok életteli s lelkesült kifejezése vonja magára figyelmünket. Hasonlóul mivel a szobrászat feladata az „önálló” egyedi élet szépségének előállítása, a növények nem szolgálhatnak tárgyul. Az élőfa, a virág szétágazó gyökereivel mélyen az anyaföldből kapaszkodik, annak függeléke, s ha tőle elveszszük, elfonnyad. — Ezért

a növényi alakokat legfőleg domborműveken, vagy a szobrok talapzataira díszítésül használhatjuk, a hol a piedestal lapja mintegy földjével szolgál. De ha egy rózsafát akarnánk kőbe önálló szoborul kifaragni, az a földből kiszakított, a levegőben lengő gyökereivel, szintelen leveleivel és virágaival a herbariumok szántított növényehez hasonlítana, s inkább szánalmat mint gyönyört kellene bennünk.

Egészen másként van az állatokkal. Az állat már nincsen a földhöz tapadva, minden egyes élő lény tetszése szerint változtatja helyét, s minden tagján átsugárzik, minden mozdulatában nyilvánul az a benső életerő, a mit a művész a test plasticitai alakításában kifejezhet. — Azonban még az állatoknál is csupán az érzéki impulzus kifejezésére kénytelen a művész szorítkozni. Bármennyire bálmuljuk is a Phidiastól főnmaradt lőfőben (melyet Götthe átszellemült lőfőnek nevezett) vagy Wolf parduczal küzdő amasonjának paripájában a részek gyönyörű összhangzatát, a dagadó ereken duzzadó életerőt, a minden hajlásban szökdecsező szíllaj élelenséget; ott mégis csupán az ösztönszerű természeti életerő van eszményítve, de valami magasabb értelmiséget, a gondolatok, érzelmek és szenvedélyek különfélegében gazdag szellemi életet nem lehet az állati idomokban kifejezni, erre csak az emberi test alkalmas.

Igy a szobrászatnak sajátképpeni tárgya a szerves élet legteljesebb jelensége a teremlés remeke; az emberi egyed; — és valódi feladata az emberi test egész alkatát minden külső körülményekből származott hibáitól megszabadítva a tagok arányosan összhangzó idomából származó tökéletességben állítani elő. Az emberi testet kell a durva anyagban úgy alkotnia, hogy annak minden pontjáról a szellem sugározzék, hogy az minden ízében az örök szépség, Isten képmása legyen. A szobrászat nem az arc színeiben, a vonások sötétebb vagy világosabb árnyéklásában nem a szemek fényében (mint a festészel), hanem az egész test kidomborodó idomának a tökéletességében érzéki a szellemet. Ugy hogy joggal mondhatjuk, miként a szobrászat az emberi testalkat eszményítése. Ez oka, hogy a különböző korokban a szobrászat a szerint változott, tökéletesült vagy süllyedett, a mint a művelődés irányával az emberi szépségnek a kor képzetében lebegő ideálja változott. — Tekintsük át néhány nevezetesebb tümenényeiben a szobrászat történetének néhány korszakát, s kezdjük szemlénket az ősi keleten.

1.

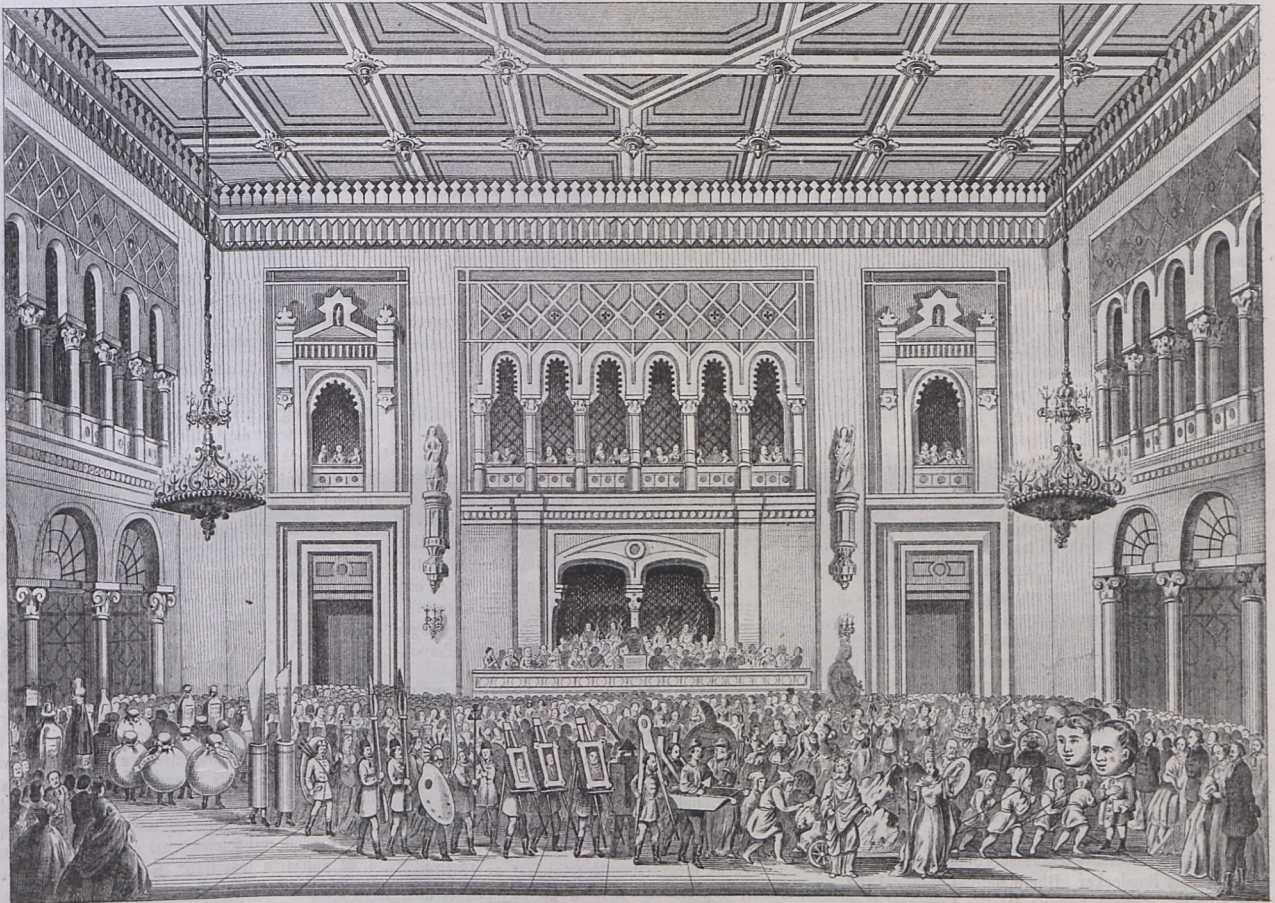
Kelet összes polgarisodásunk bölcsője, hol még a művészetben is már évezredek előtt a művelődésnek mindazon elemei megszülettek, melyeket azután az európai emberiség tökéletességre fejtett, s a szobrászatnak is kr. e. sok századokkal készült emlékei maradtak fön, de azok — miként kelet egész művészeté — csak a gyermek emberiség phantasticus képzeletének kezdetleges kísérletei. Egyébiránt kelet ősi népeinek eredeti művésze nem a szobrászat, hanem a szimbolizáló vallásos építész volt, a szoborművek legtöbnyire csak a templomok díszítésül alkalmaztattak. — A művészet majdnem egyszerre született meg az emberi lélekben a vallással. Mihelyt az ember lelkében valamely isteni elemet kezdett sejtetni, csakhamar megkísérelte azt kifejezésre is hozni, azaz szépet alkotni. A művészet és vallás közel rokonsága miatt igen természetesen e kezdetleges korban azok teljesen össze voltak olvadva, vagy még külön sem váltak. A művészet a cultus gyakorlása s a műemlékek a nép vallásos áhitatának kifejezései és megtétesítései voltak. — Csakhogy a még egészen az anyatermészet ölében élő gyermek ember valamin nem ismerte meg a szellemet, természetesen nem találta meg az azt kifejező formát sem; valamin határozatlanul lebegett előtte a gondolat, határozatlanlón a műalakok formája is. — Így született meg keleten a művészet első idoma, a symbolica forma, a mely nem kifejezni, hanem csak jelképezni, csak sejtetni bírta a benső eszmét, a melyet az ember maga sem ismert tisztán, hanem csak homályosan sejtített lelkében.

Mint a gyermek egészen anyjában él, neki az anyamindene, legmagasabb gondolata, s csak lassankint növekedik önálló emberré, hasonlóul kelet gyermek-emberisége is az őt közvetlenül szülő

anyatermészetben élt, az volt legmagasabb eszméje: vallásaiban a természet hatalmait isteníté, s magát a természet öntelen gyermekéül, engedelmes szolgájául érezte. Csak sok ezredévek múlva fejelett oda az ember, hogy magát a természettől különbözö, a földnek fölötté álló szellemi lényül tudja, ki a természet erőt fölött is parancsoló ur, s azokat szolgálátába tudja hajtani. De másfelől az ébredő szellem, mielőtt eszmélni kezdett, ösztönszerűleg törekedett túlhaladni a dolgok meglevő rendjén, a lélekben derengő végellen eszme emelte, s azt kifejezni igyekezett: alkotni erőlködött. Azonban gyenge elméjét ismét csak a közvetlenül szeméi előtt fel-tűnő természeti jelenségek bilincselték le. — És valamint a vallásban csupán a természeti erőket ismerték fel az istent, hasonlóul a művészetben is csak a természetben fellelhető formákat érvényesi-

tették, mint p. u. a roppantságot (grandiositet) az óriás tömegességet. Műveikben inkább csak nagyságra iparkodtak túlhaladni a természeti tárgyakat, ezáltal akarva a természeti létet emelni, vagy pedig a természeti formáknak természetellenes összetétele által akarták érzékíteni az érzékfölötti eszmét. Így látunk szobraikban embertestet sasfővel, (3. kép) vagy a hatalmas istent nyolcz karu emberalakjában, (1. kép) stb. — E határozatlan, homályos gondolathoz leg-hozzáillőbb alakot a határozatlan anyagban találtak, annak tömegességét véve igénybe; s így született meg a művészet első lépcsőjén az önálló építészet; így jöttek létre a durva anyagból készült, amaz óriás építmények, a melyeken nem egyes művészek, hanem a népek milliói századokig dolgoztak, és a melyeknek semmi egyéb rendeltetésük nem volt, mint hogy magukban ott álljanak, s a végtelenség

gondolatát grotesk-óriásságukban jelképezzék. Ilyen építményeket találunk a hindu barlangművekben, minő p. u. a sziklába több mértföldnyi távolságra bevéselt ellorai barlang, a babiloni tornyokban, az aegyptomi pyramisekben, s a szobrászathoz közeledő phalus, lingam, és memnon szobrokban. Ez építészen a népek vallásos érzelmeinek hódol-tak, s ama symbolicus épületek legmagasabb alkotásaik voltak, a melyeknek — miként már em-lítünk, — a szobrok is alárendelt diszitményeül szolgál-tak. Igen kevés, és csak a későbbi időkben ke-letkezett önálló szoborműveket ismerünk kelet haj-dankorából. És a keleti szobrászatot a már említett phantastikus alakítása mellett különösen még kétfé-le jellemzi: „Először, hogy az emberi idomot szere-tik ha csak lehet, állati formákkal keverni. Sőt épen a nagyobb erő és hatalom kifejezésére veszik hozzá

A redoute (vigarda) nagy terme.

(A képzőművészeti társulat jelmezes táncestélyén. — L. szö. az 53-dik oldalon.)

az erő jelképezésére használt állatalakokat. Így látunk bikatestet emberfővel, embertestet a magasba repülő merész sasfejjel stb. — És másodsor; a testállásban is kifejezett szolgaság. Mondtuk, hogy a művészet az élet idealizálása, különösen a szobrászat az emberi egyed eszményítése; s ezért az mindenkörben hű típusa, az emberi idom amaz eszményének, a mely a kor-képzetében lebeg. Kelet a despotismus hazája, még az államban is a természeti nyers erő uralkodik; s az egyes ember jelleme a szolgaság, erénye az engedelmség, ideálja a megfélelgettség. E szolgaság érzetének hű kinyomatai szobraik. Az emberszobrok többnyire az épületeknek vagy portáléit ékítik, vagy oszlopok gyanánt az épületet tartják, tehát szolgáló szerepük

van. És a szépséget épen abban akarják kifejezni, hogy egy óriás emberi alkat rendkívül izmos tagjaival roppant terhet bír eltartani; erős szolgálatra, a teher elhordozására képes. Ez a szolgaság ideálja. — De még domborműveiken, s önálló szobraikon is (minők pl. az 1. 2. és 3-ik képeinken is láthatók,) kivétel nélkül az ember magatartása olyan megkö-tött, fesztelen szabad mozdulatok helyett a tagok összeguzsorodvák. (1. kép.) a testalkat nyomott, merev, feszes ruhába beprésselt, elburkolt.

Ezek általános főbb jellemvonásai a keleti szobrászatnak; ezek illusztrálására közölünk egy pár képet mutatványul a hindu és babiloni szobor-műemlékekből.

Az 1-ső kép a Mahamalaipur, nyolczkaru is-

tenalak. Különösen a hinduknál az isten-szobrokon az isteneknek a közönséges emberek fölötti fensőbb-ségét és hatalmasabb voltát, tagjaiknak természet-ellenes megokasítása által fejezték ki. Így Ravana istent tíz fejűnek és 20 karúnak, Brahmát és Visnut négy fejűnek, Sivat négy vagy öt fejűnek, vagy ha egy fejűnek, úgy tíz szeműnek faragták ki. Vagy pedig korábban Visnut oroszlán vagy vadkan fővel, Ganesat elephant fővel állították elő. Vagy végre vannak háromfejű szobrok, a melyek a trimurtit, az ind szentháromságot (Brahma, Schiva, Visnu,) jelképezik. — A mi az európai szellemi ember szemében szörnyeteg, az ázsia természetembere előtt az isten alakjának ideálja.

A 2. és 3-ik kép az assyr művészet legrégibb

emlékeiből való alakok (Nimruddból, az északnyugati palotából), a melyeket Layard*) ismertett meg. Az assyiroknál még legnagyobb tökélyre fejtett a plasztika, alakjaik sokkal tökéletesebbek, mint az aegyiptomiak, bár az aegyiptomi izlés és mythosok nyomai minden művükön meglátszanak. Mindkét kép relief. A 2-ik kép diszöltözételeben ünnepélyesen lépdelő király, utána szolgál s környezete követi, e környezet legkitűnőbb alakja a 3-ik képen látható sasfejú; míg némely alakok halfővel láthatók. — Ez állatfővel ellátott szobrok, — miként Lükke megjegyzi, — az aegyiptomi személyesített istenekre emlékeztetnek.

Legyen ennyi elég tájékoztatás a szobrászat e kezdetleges korából. Ezek ugyanis inkább kíváncsiságunkat érdeklik, műérzékünknek mint adnak élvezet. — Legközelebb a görög művészet plasztikai szépségeit lesz szorencsém bemutatni.

Molnár Aladár.

Rajna vidéki képek.**)

(Képpel.)

I.

Mainz.

Frankfurtból nov. 1-én mentem által Mainzba, a vasúti vonal a Rajna partján épült indóházban állott meg, honnét egy hordár a legközelebbi „Colonia” vendéglőbe vezetett. A fogadóban első teendőm volt az ablakon által a Drusum alapította Hesen hercegség fővárosát szemle alá venni, a Rajnán egy hajóhidat pillantottam meg, pár perc szajta voltam, átmenvén a jobb parton Kastel nevű külváros s erdőbe jutottam, s mint Frankfurtban itt is láttam osztrák és porosz katonaságot, megfizettem újból a hidpénzt, s visszafordultam, azt gondoltam Mainzban szabadabb a lélekzés, de biz itt is erdőkkel láttam a várost körülvevén, s hallottam, hogy itt már Kr. e. 38-ik évben Vipsanius Agrippa a németek ellen erődített helyekkel birt, és előtte Drusus már a Rajnavidék főparancsnokságát itt tartotta, s a mostani Kastel, az ő Castellum Magontiacumja volt. Kibékültem; elébém idéztem a római korból a 14-ik legiót, a gmina-kettős, martia-harcias victrix-győzelmeiket, felváltva láttam őket a 22-ik legioval.

Láttam több római régiségeket, itt meg van a Drusus-torony maradványa is.

E város volt az első német püspökség székhelye. 1792. oct. 22-én a francia köztársaságiak foglalták el, és 1793. júl. 22-én poroszok szállották meg.

E város legfőbb ékessége, s z é k e s e g y l á z a, mely 978-ban kezdetett építtetni, s sok viszontagságokon ment keresztül, 1793-ban szénaraktárnak is volt használva, 1813-ban a katonaság tanyázott benne, 356' hosszú, és 140' széles, majd minden része ujított, belől gazdagon van aranyozva, szép ablakfestései megtekintést érdemelnek, bővebben ír róla Baedeker „Rheinlande” Coblenz 1864. 174. l.; — ennek könyve érinti a benne található érdekes emlékköveket is.

Diszes a G u t t e n b e r g - t é r. Gutenbergnek (+ 1468.) Párisban öntött szobrával, úgy tartják a tér Napoleon parancsára már 1804. kapta új nevét. Gutenberg Mainz város patríciausa volt, és a polgárok, midőn 1837-ben emelték neki a szobrot, a kor kíváncsalmának feleltek meg. Ki volt Gutenberg? megfejtünk nem kell, ő a 1400-ik év elején született, 1420-ban a lázadás miatt el kellett hagynia hazáját, és 14 évvel később Strassburgban mint férfiú lépett fel, ott kezdette a fából készült betűvel a nyomtatást, s 1445-ben visszajövéen szülőföldjére Mainzba, tervét folytatta, Fust János gazdag mainzi polgár segítette őt elő. 1450-ben már híre terjedt, hogy könyveket lehet nyomtatni egyes betűkkel, és ez Gutenberg János találmánya. Megvan az a ház is, hol e mesterséget feltalálták, hajdan „Zum Jungen”, most „Druckhaus”-nak nevezik, és azt mondják, ez épületben 1856-ban egy

1441 évszámmal ellátott nyomó-sajtót találtak fából. — Gutenberg első nyomott bibliája két kötetből, első 327. második 317 lapból, mely lapok 12 hüvely magas, és 8 hüvely szélességűek, igen hiresek és leginkább Franciaország, s Angolhon bírák, Mainznak egyetlen példánya sincs belőle, volt egy pergamenten, de ezt az első francia forradalomkor Thionville biztos elrablotta, és Angliába 3000 taléért adta el, Bécs, München, Berlin, Lipcse, Frankfurt,*) Drezda, Trier és Aschaffenburgban találhatók példányok belőle.

Gutenberg szülőföldjén elandalogtunk, de a nagy férfiak tetteit emlékeztetbe hozni mindig üdvös. Szóbrán egy ily irat áll:

Artem quae Graecos latuit latuitque Latinos,
Germani sollers extudit ingenium.

E sorok azon érdemet, melylyel a görögök és latinok nem dicsekedhettek, a németeknek jegyezik fel.

Tehát Gutenberg és Drusus, két nagy név van örökítve e helyhez. Drusus Augustus császár nevének fia már mint questor a rhetusokat hódította meg. Galliában egy kiűtött lázadást csillapított le, benyomult a frisisokig, a rómaiakat adózóvá tette, és mint praetor tért Németországba, várakat épített, és mint consul az Elbe folyóig hatolt, és ő e híres férfiú csak 30 éves volt, hogy elhalt.

Mainzot, a kik egyszerűen egy régi német ábrázatu városnak tekintenek, hol egykor a mainzi érsek székel, s jelenleg benne csak egy erős szövetségi várat látunk, azoknak az erődön s a főtemplomon kívül, melynek kápolnáit, mellécsarnokait a hajdani érsek választó fejedelmek számlálhatlan emlékeivel töltvék, az egész város hatás nélküli lehet, legfőbb, ha a Rajna és azon uszákló gőzösök öntenek belé lelket.

E város iparszarnokában a mainzi munkák, mainzi butorok, bőrk híresek világszerte. Gabna-csarnok a legnagyobb Németthonban. Schiller-tér, 1862 óta Schiller emlékére, a hajdani Forum gentilén hársfák között szép kis hely.

Mainz nevére az irástudók hajtsák meg fejüket!

Nov. 1-én halottak napján a város népességét délesten a legszélesebb úton úgynevezett „grosse Bleiche”-t látjuk a temető felé haladni. Északi részén a parancsnoksági palota, hessen hűségű várkastély régiségekkel. A temetőbe jutás egy órai gyalogolást igényel, de megérdemli a megtekintést, a Münster kapun kívül egy magaslaton van a hely, és ez oly régi, hogy a római legiók, és legrégibb keresztények is ide temelkedtek. A temető közepén egy nagy piramis áll, teleírva nevek s évszámokkal, a Napoleon zászlója alatt elesett mainziak emlékére.

Van egy másik obelisk is, az 1848. maj. 22-én elvezértetek emlékére.

Mainzot Kastellal összekötő hid annyiból nevezetes, hogy a rómaiaknak is azon helyen volt a hidjuk, Nagy Károly is 793-ban e helyre építette bidját köszlopkokra.

Közel van ide a híres Wiesbaden Nero helyével.

Nézzük meg Mainznak szinlázát, az 1833-ban épült fel, elég csinos s nem drága, egy páholy ülés 1 frt 45 kr, zártszék 1 frt 12 kr, számozott ülőhely 48 kr, földszint 36 kr, emeleti körök 30 kr, karzat 12 kr. Nov. 1-én kedden először adták a „Dichter und Bauer” 3 felvonásos szindarabot, dalok s tánczcal. A költő Strenz úr, s a paraszt Freund úr, mint főszereplők a mit értek, de a többiek nem sokat. Nevetséges volt, hogy az Alpesek bemutatása végett egy külön felvonás rendezetett. Az előadás s darab is rozsvolt. — Düringer úr, ki a földesurat adta, igen helyesen tette azon rögtönzést, hogy a költő és paraszt elnézést érdemelnek.

II.

Rüdesheim.

Szüret előtt, úgymond a hagyomány, kilép acheni sirboltjából Nagy Károly a híres fejedelem, s átmegey aranyhídon a Rajnán, és megáldja a rü-

desheimi szőlőhegyeket, melyeket ő ültetett, azért édes, azért nemes e vidéknek bora. A képelet elé állítja itt az utasnak a hold fényéből képezett csillámló bidat, s érti a költőt, ki így énekel:

Am Rhein, am grünen Rheine, da ist so mild die Nacht,
Die Rebenhugel liegen in goldner Mondespracht,

Und an den Hügeln wandelt ein hoher Schatten her,
Mit Schwert und Purpurmantel, die Krone vom Golde schwer.

Das ist der Karl, der Kaiser, der mit gewalt'ger Hand
Vor vielen hundert Jahren geherrscht in deutschen Land.

Er ist heraufgestiegen zu Aachen aus der Gruft,
Und segnet seine Reben und athmet Traubenduft.

Bei Rüdesheim, da funktelt der Mond ins Wasser hinein.
Und baut eine goldne Brücke wohl über den grünen Rhein,

Der Kaiser goth hinüber, und schreitet langsam fort,
Und segnet längs dem Strome, die Reben an jedem Ort.
s a t. s a t.

Rüdesheimnél van bölcsője a híres „Niebelung-lied” tárgyának is, itt jelenik ki a helyet, hol Kriemhild és Siegfried kincse a Rajnába süllyesztett, egyik aranydombon őrzi a kincset Hagen szelleme.

Mondjuk el röviden a Rajna kincseinek történetét, kapcsolatos az a mi Attila mondáinkkal.

Sigurd, kit a német költemények Siegfriednek neveznek, a Volungok skandináviai fájából, messze kalandok után futott, hogy vitézségét kitüntesse, s a Rajna partjára érkezik, itt tudja meg, hogy egy hegy oldalában csodálatos kincs van elrejtve, a beszélni s jövedőlni tudó Fafnir sárkány őrizete alatt. Merészen a barlangba lépni, a szörnyet megölni, s a kincset elrabolni, Sigurdnak mindez könnyű vállalat. Ezután a sárkány véreben megfürdik, börtét azon pillanathoz pikely lemez vonja be, mely testét sérthetlenné teszi, egyetlen helyet kivéve, hova fürdése alatt egy hárslevél tapadt.

Sigurd Krimhildet, a burgundi király leányát, szereti meg, de nem sokáig él vele, mert az udvaroncok egyike Hagen a kincsvágytól lesbe ejti őt, teste sérthető részén törrel átveri, s kincset elrabolja. Neckar s Main között az odenwaldi erdőben van egy kút, melyhez vadászat közben Hagen Siegfriedet csalta, e helyet megénekli a költő:

Von demselben Brunnen, da Siegfried ward erschlagen,
Sollt ihr die rechte Märe von mir nur hören sagen:
Es liegt vor'm Odenwalde ein Dorf, heisst Odenheim;
Dort fließet noch der Brunnen. — s a t. s a t.

A Niebelungok-sötétség fiairól irt hagyomány szerint Sigurd özvegyébe és kincsébe a hun király Attila lett szerelmes, e környéken Worms s Speier között Krimhild rózsakertjében tört kopját ő, a rajnavideki költészet szerint. Sigurd engesztelhetlen özvegye nőül is ment Attilához, hogy megboszulhassa magát Hagenen, és Attilához eljővének a rajnai urak, köztük Hagen is, és készül költséges lakoma, Krimhild itt kérdőre vonja Hagent, hol van elrejtve Siegfried kincse, mely őt illeti! és midőn erre a kérdezett felel: „azt csak isten s én tudom, s az sohasem lesz tied”, Krimhild Siegfried diszkardját vonta elő, s azt két kézre fogva ellensége fejét lecsapta.

A kincs maig sincs meg, monda szerint a Rajnába temette azt Hagen, s most is ott őrzi szelleme. Keresd a kincset a Rajna fenekén, ott csillog az arany és ezüst a folyam hullámait alatt!

Rüdesheim rajza megismertetvén bennünket a Niebelungen-köri német mondákkal, — most menjünk tovább, — nézzünk Brömsburg felé, melynek köhalmazai Drusus kastélyának részei voltak.

Ensel Rezső.

A magyarországi műegylet

Január—február havi kiállítása.

Nagy szerencséje a műegyletnek, hogy pár évvel ezelőtt azon határozatot hozták, miszerint valamely mű több havig állhat a kiállásban, most nem tudjuk mi lenne e határozat nélkül. A jelen havi kiállítás 64 műből áll, s annak csak egy harmada új, bizony bizony nagy üresség lenne ama határozat nélkül a termekben.

*) The monument of Nineveh. Fol. London 1849.

**) Török Réso Ensel Sándor külföldi utinaplójából.

*) Francfort a „Biblia latina” című könyve II. k. 40-ik lapját bírja ily jegyzettel ellátva: „Gedruckt zu Mainz von Erfinder Gutenberg 1450—55.”